

Sjukdomar och lyten:

36.

Alta

Konv. nr 11

Knarren

Knickna

Rygghåll

Tandoärk

Stamning

Vårtor och bölder

Kädelremärke

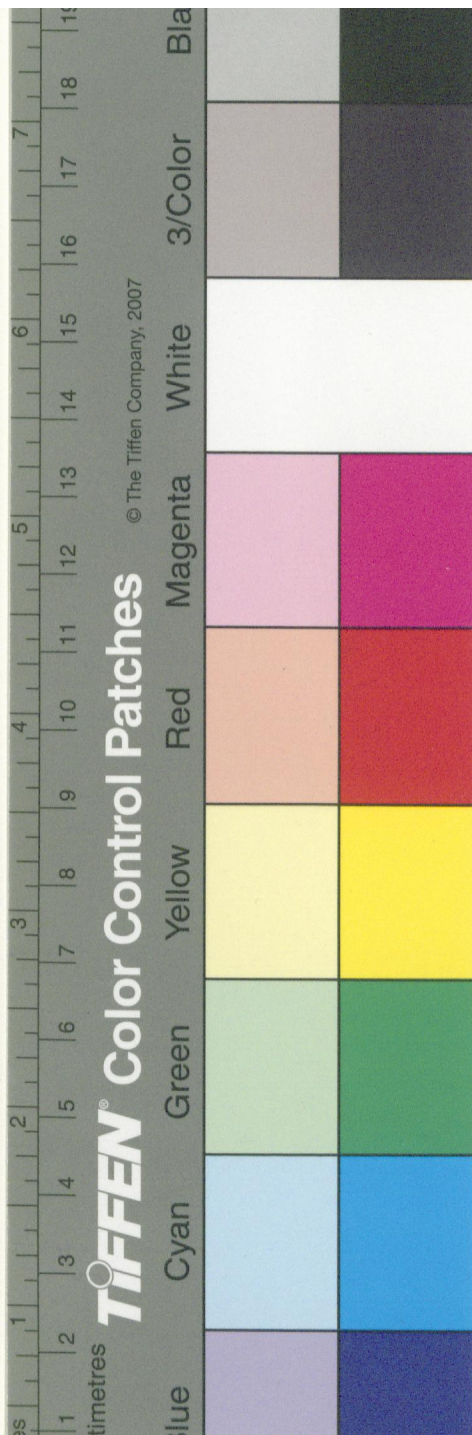
Hemlångtan

m. m.

Kop.

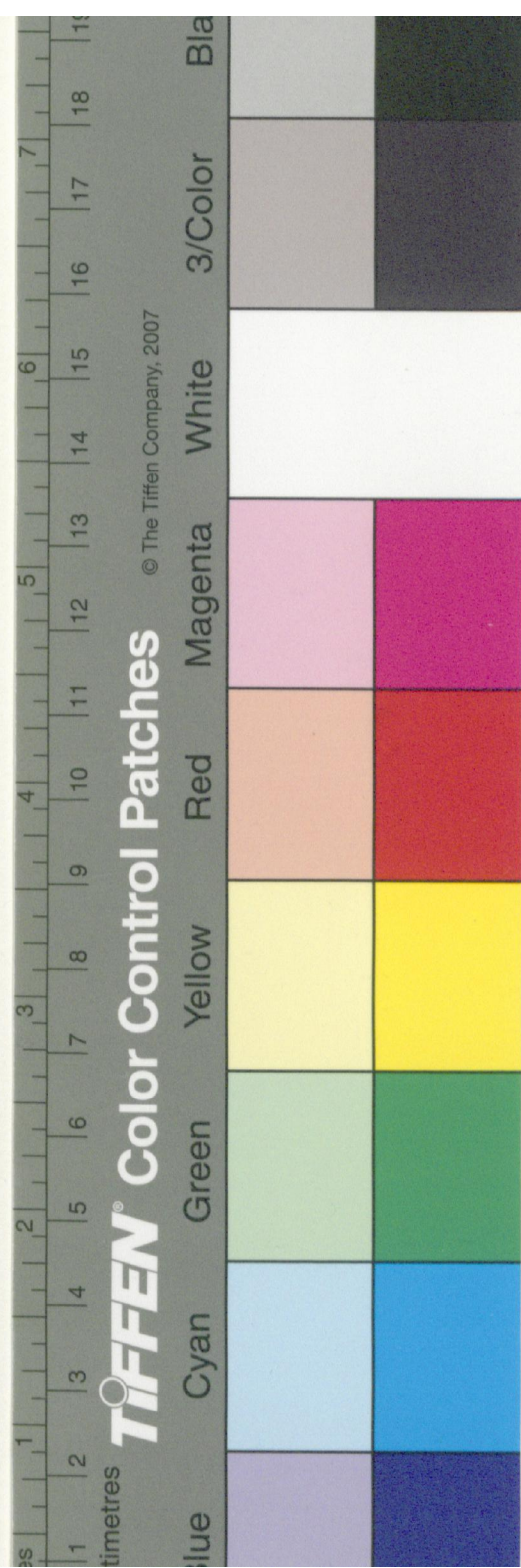
F. 30 - 124

reg.

Barnejukdamen "älto", en art av
engelska sjukan betades på följande
sätt: Det sjuka barnet sattes i moderns
famn på en jordfast sten under det
att en kvinna, som antingen fått tvil-
lingar eller vänta, gick tre varv mot-
klock runt stenen och sådde aska ur sin
förkläde. För varje varv frågade barnets
moder: "Vad ser du?" och fick till svar:
"Jag ser bort älto" eller "jag ser älto till borta".
Katterna, Petersöra.

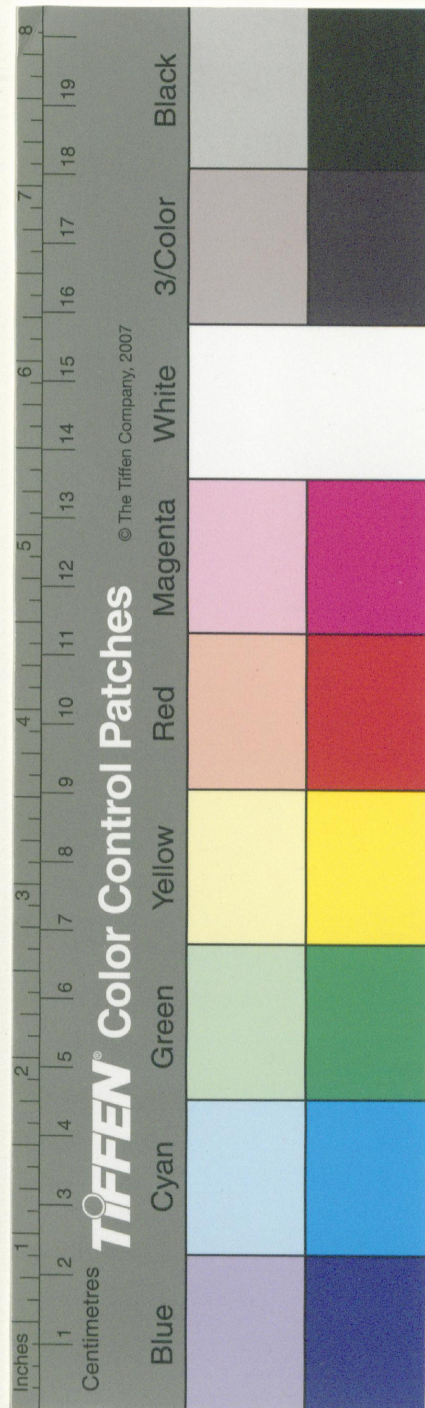
90

⁸ Kvarren (styrhet och omhet i handleden)
hugges bort av en kvinna, som föte
Tvillingar eller av mannen till en sådan.

Proceduren försiggår sålunda:
Den som lider av det onda glaserar
den sjuka handen på en huggkubbe
eller på tröskeln till ett hus, som bli-
vit flyttat tre gånger. Den kunnige
lägger så ett halmstrå med tre leder
nära invid den sjuka handen och
hugger av strået över det sjuka stället.
Patienten frågar: „Vad hugger du?“ och
får till svar: „Jag hugger bort knarren“.
Hugget och frågan upprepas tre gånger
och den tredje gången lyder svaret ut-
förlikare: „Jag hugger bort knarren
ur leden i veden till kat och Götting“.

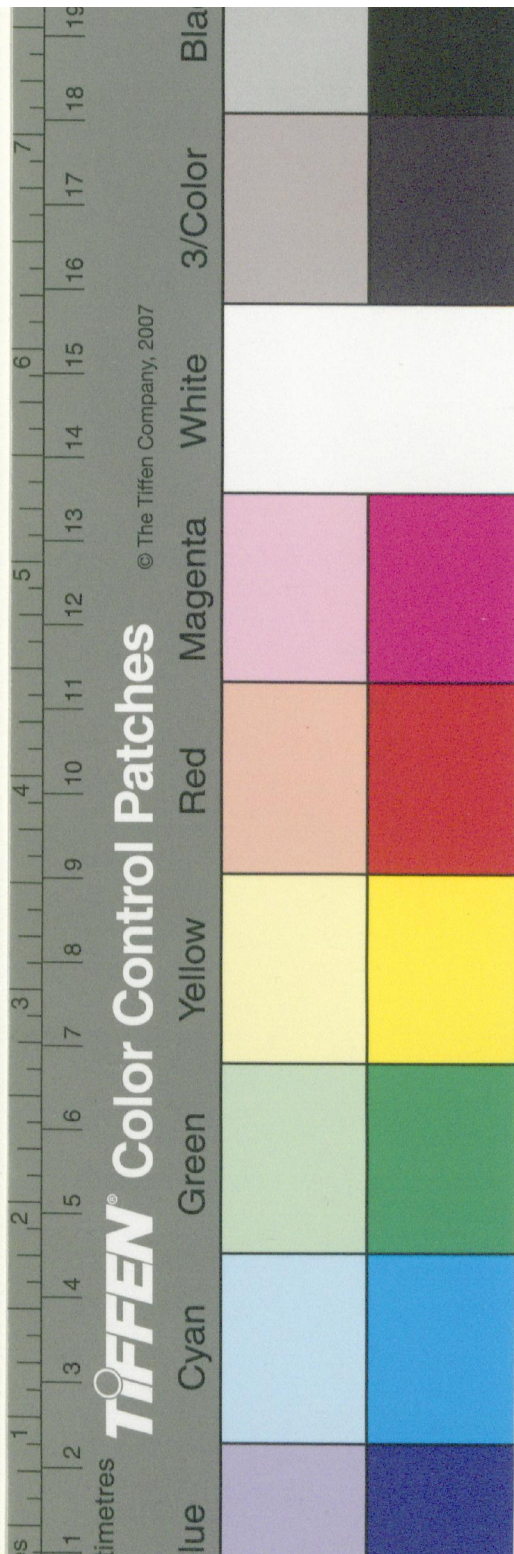
Pedersore², Forsley.

reg.

92
Knarren i handleden botas
med ett stycke av en ryssja,
vilket lindas tre varv omkring
det sjuka stället och fästes utan
knyt samt bäres, tills det ~~fäster~~
lossnar av sig självt, ^{varvid} ~~det~~ även
det andra försvunnit.

Pedersöre, Edsersö.

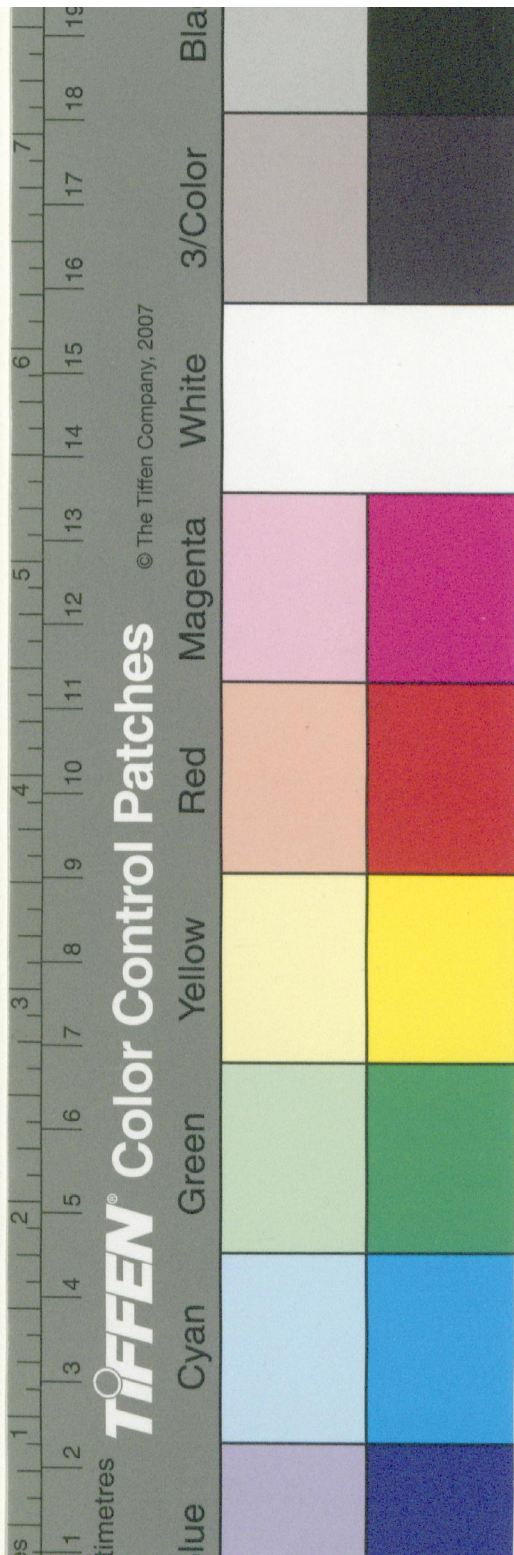

reg
"Älts"

93

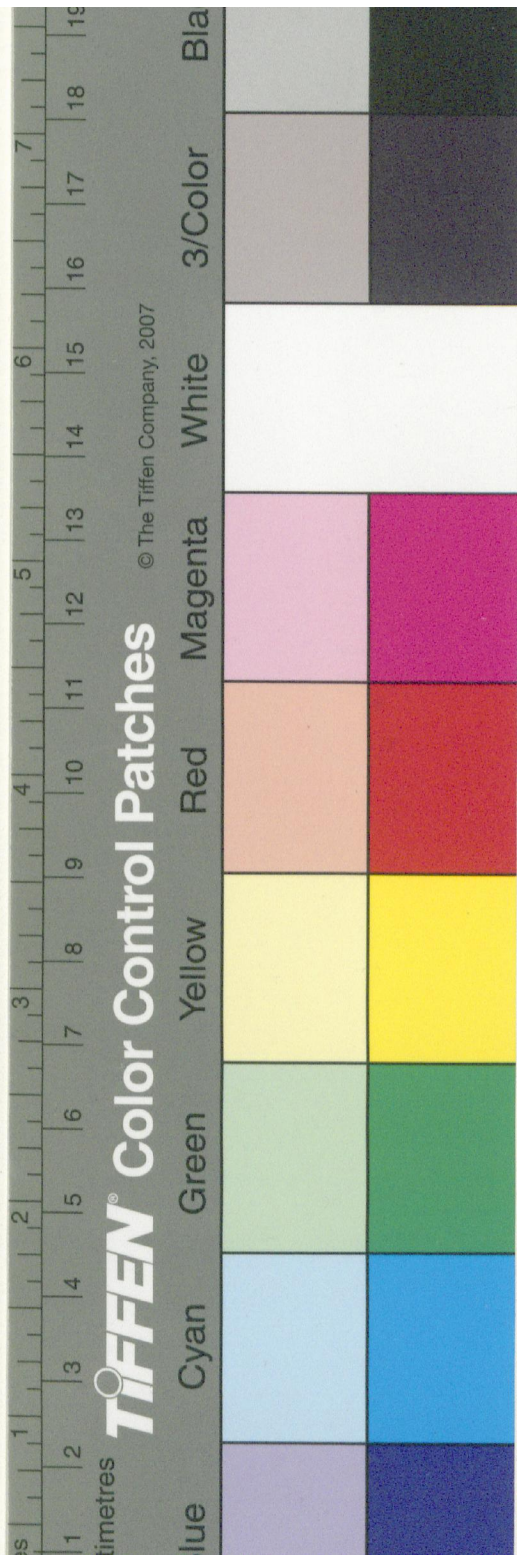
Ät barn, som ledo av "älts",
brukade man koka mjölgröt på
lut - lutten beredes av aska och vat-
ten.

Esse, Lappfors.
Pedersöre, Sandsund.

reg. "Alto"²
"Alt påsen"² innehåller nio olika
sorter: guld, silver, koppar, järn,
tenn, järnrost, matjord, aska och
ett spindelnät.²

Pedersöre,² Ostensö.²

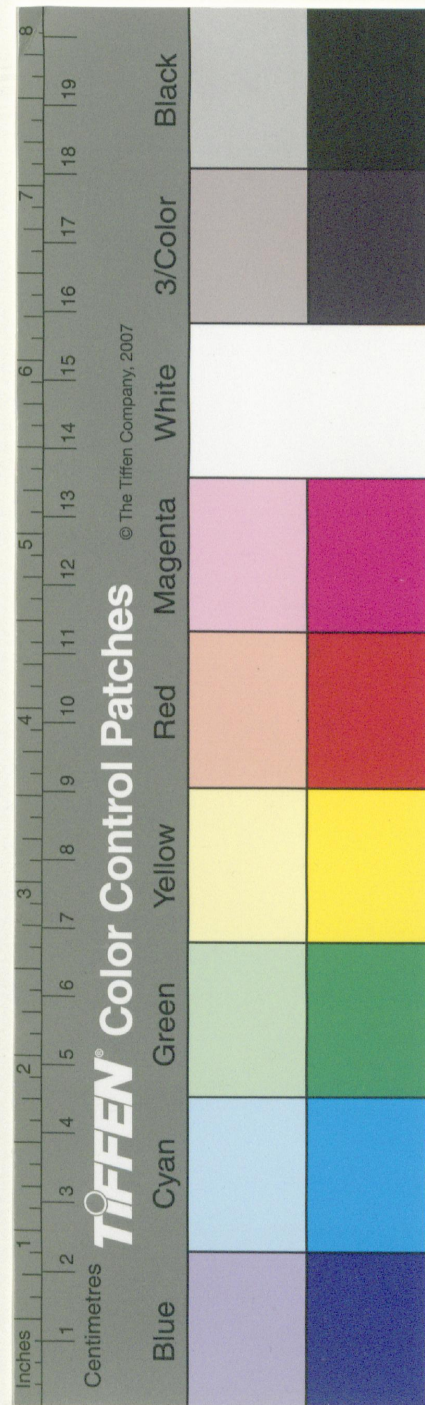

95

2
reg. "Älto" (engelska sjuken).

Da ett barn i Edsevo² led av
"älto", sådde man bort sjukdomen
med aska hämtad från nio spislar.
Barnet satte i sin mors famn på en
jordfäst sten - enligt en annan ver-
sion betrod modern - , och en gammal
kvinna¹, som föt² tvillingar, gick med
askan i sin förkläde nio varv om-
kring stenen och sådde av askan
utåt - i riktning från den sjuka. För
vart tredje varv frågade barnets
mor: "Vad sår du?", och svaret
lydde: "Jag sår bort älto."

¹ Samma förmåga ägde de, som föt²
vakta barn.

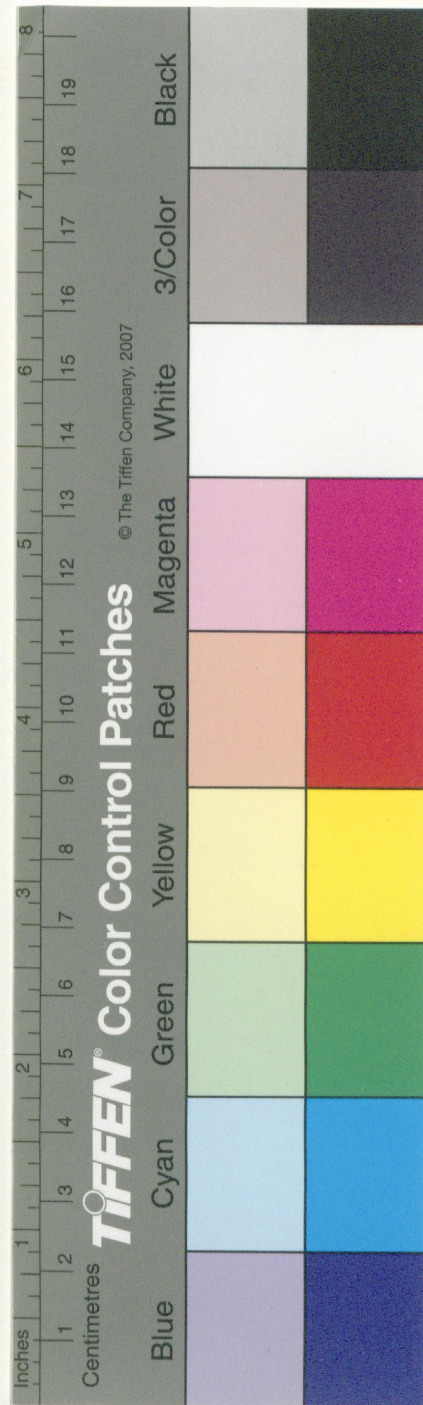

reg. ² "Älto" (= engelska sjukhuset)

96

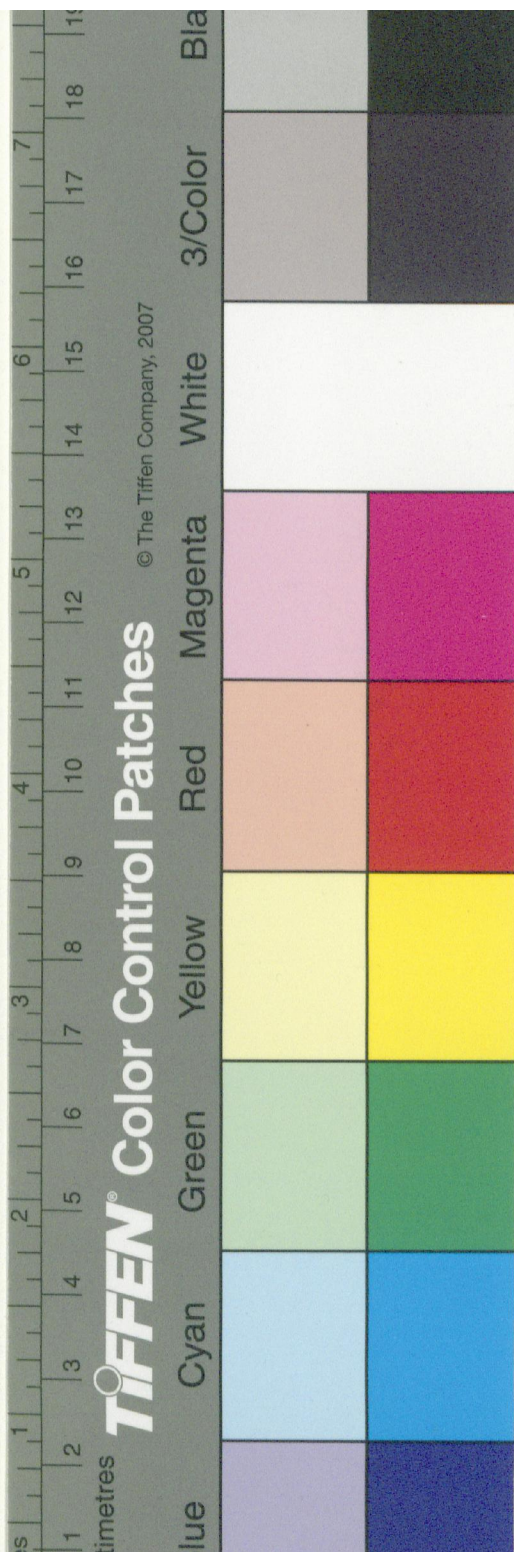
En ofta anlitad medel mot
denna sjukdom var den s. k.
"älpåsen" - en liten avlång påse,
som vanligen förfärdigades av
rätt tyg och bars i en band
om halsen, ända tills sjukdomen
givit sig. Påsens innehåll ut-
gjordes antingen av aska, sand,
krut eller konv men stundom
av en blandning av alla dessa
²ämnen.

Pedersöre², Kätterns².

109.
Ryggkåll kotas genom att
en kvinna, som framföt tvil-
lingar, frampar den lidande
på ryggen med vänstra foten.

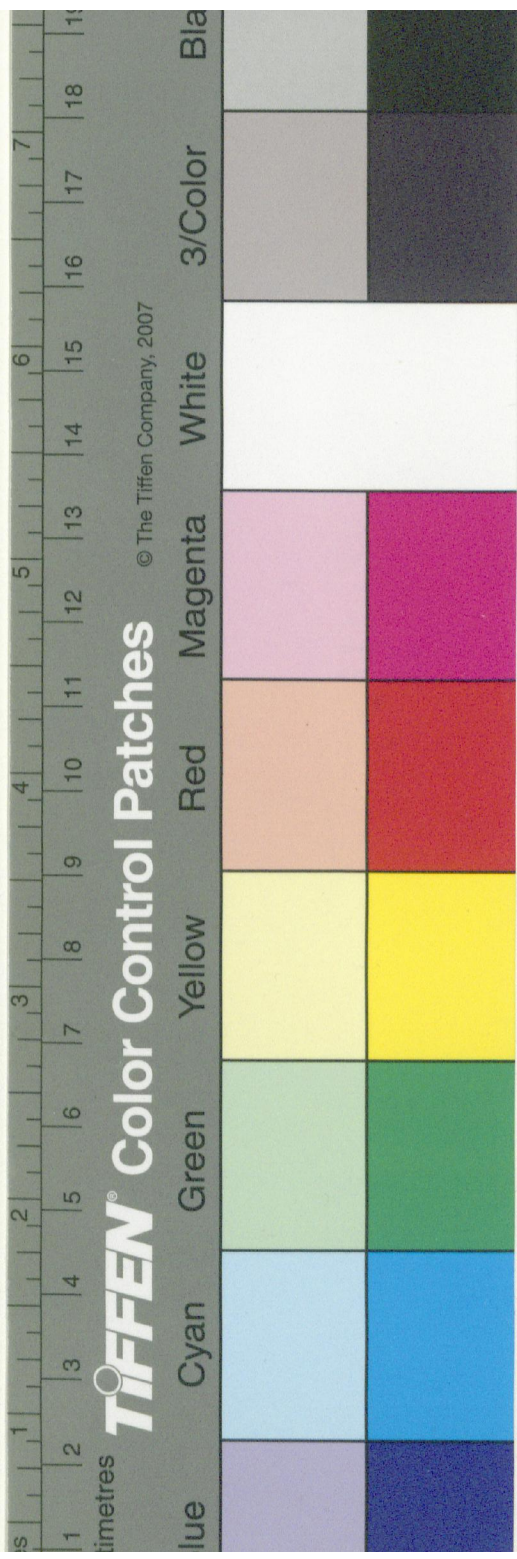
Purmo, Laksjärvi.

reg

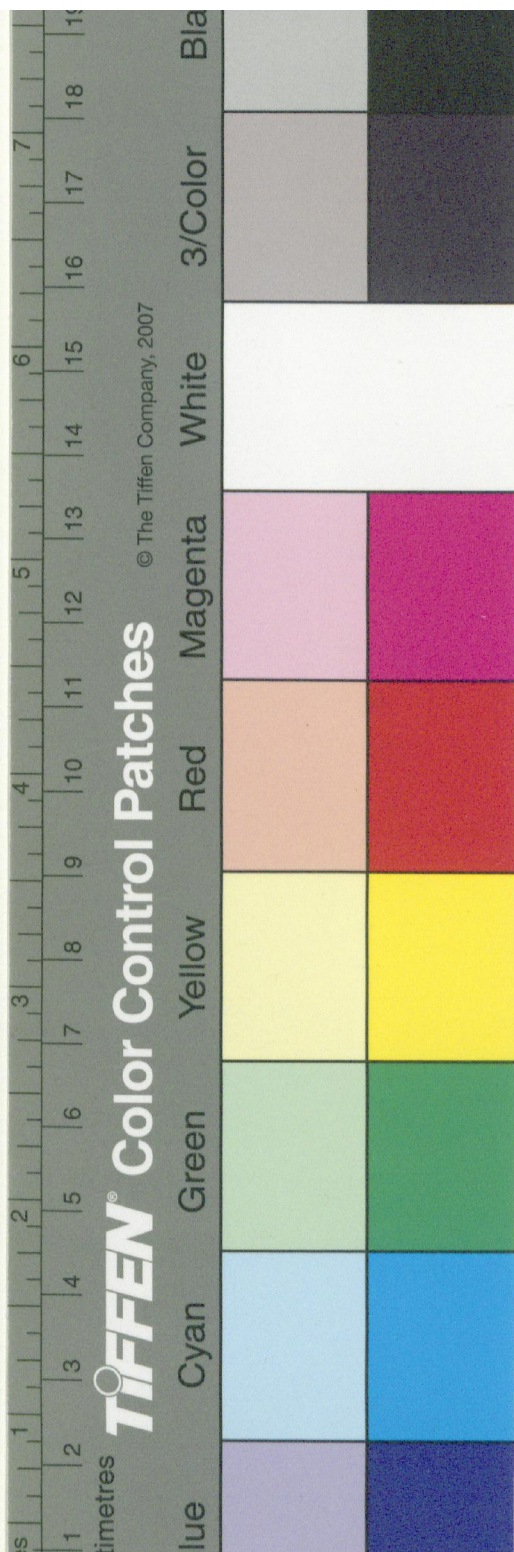
Knarren försvinner, om man
lindar tre olika färgade garn =
ändar omkring handleden utan
att slå någon knut och bär
dem, tills de lossna av sig själva.

Pedersöre, Edsers.

Kvarren lätas på så sätt, att man
 omringar det sjuka stället med en
 spån från en gran, som vid bläst
 givnit mat till annat växande
 träd därvid framkallande till kvar-
 vande ljud.

Pedersöre, Forsby.

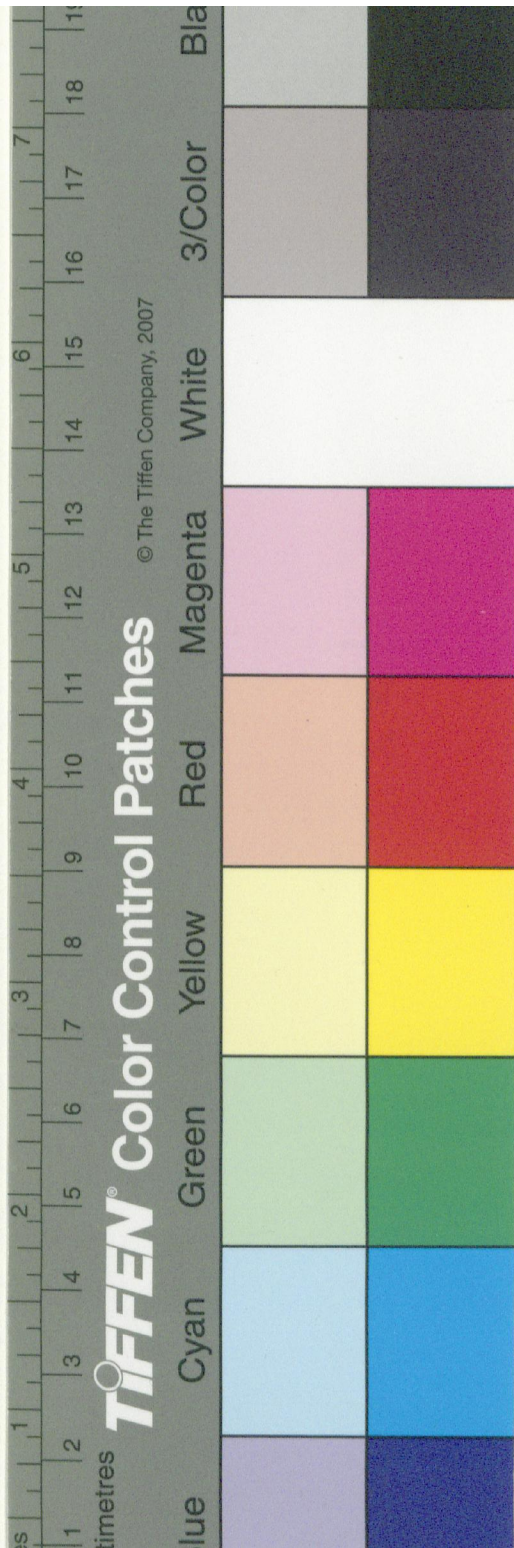

ryg.

100

Enligt en ike alltför för-
åldrad uppfattning ha vissa barn
vid födelsen anlag att på "borst" (= ragg)
på ryggen. För att avhjälpa detta
missförhållande bör man ingiuda
lakrits i hullet på barnets rygg och där-
på bredda en sidenduk över hela "rygg-
tavlan". Efter någon tid skall det visa sig
att en mängd "borst" är närmare 1 cm långt
fäst sig vid duken.

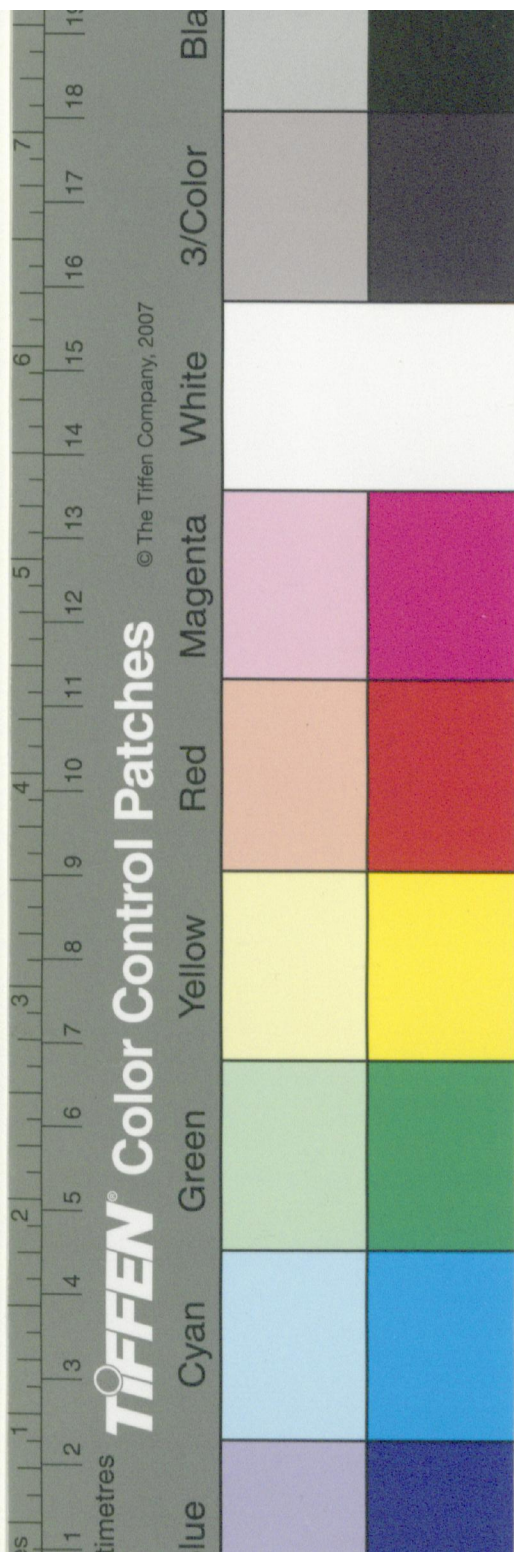
Esse, Lassefolk.

reg. Mörkradd.

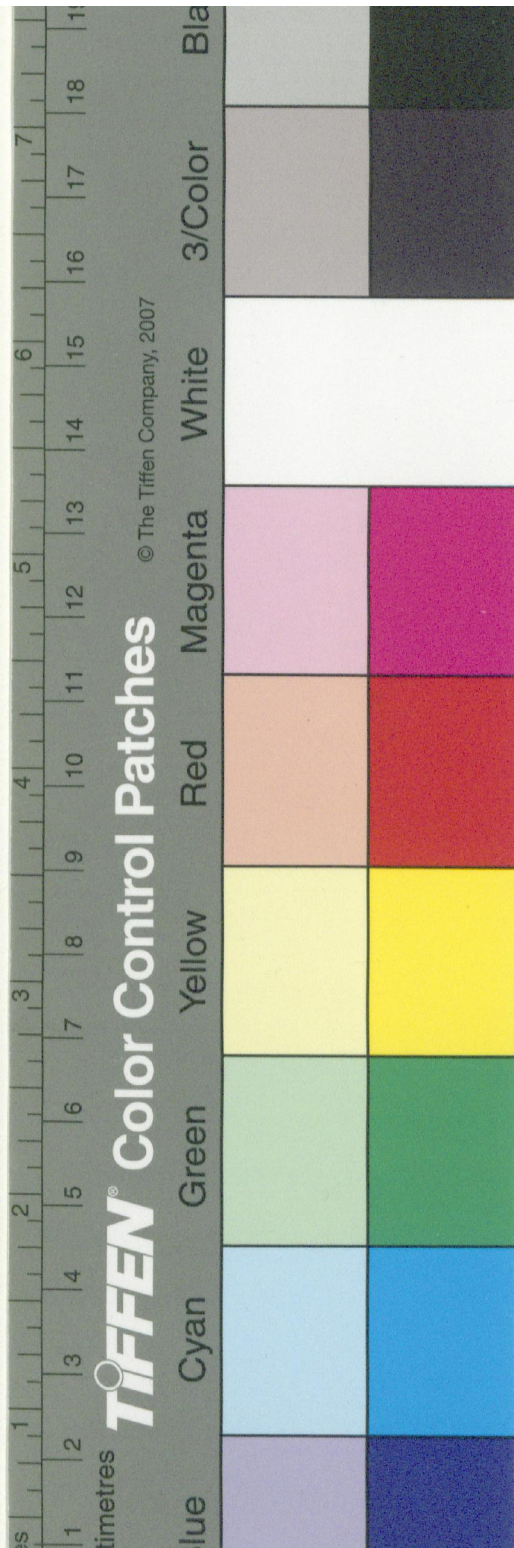
Den som är mörkradd
 gör leita i bogen på en sylslaktad
 kalv, medan köttet ännu "darrar".

Petersöre, Källby.

reg. Tid flyttning bör man kasta
en slant under trappan till
sitt nya hem för att inte an-
gripas av hemlängtan.

Pedersöre, Sandsund.

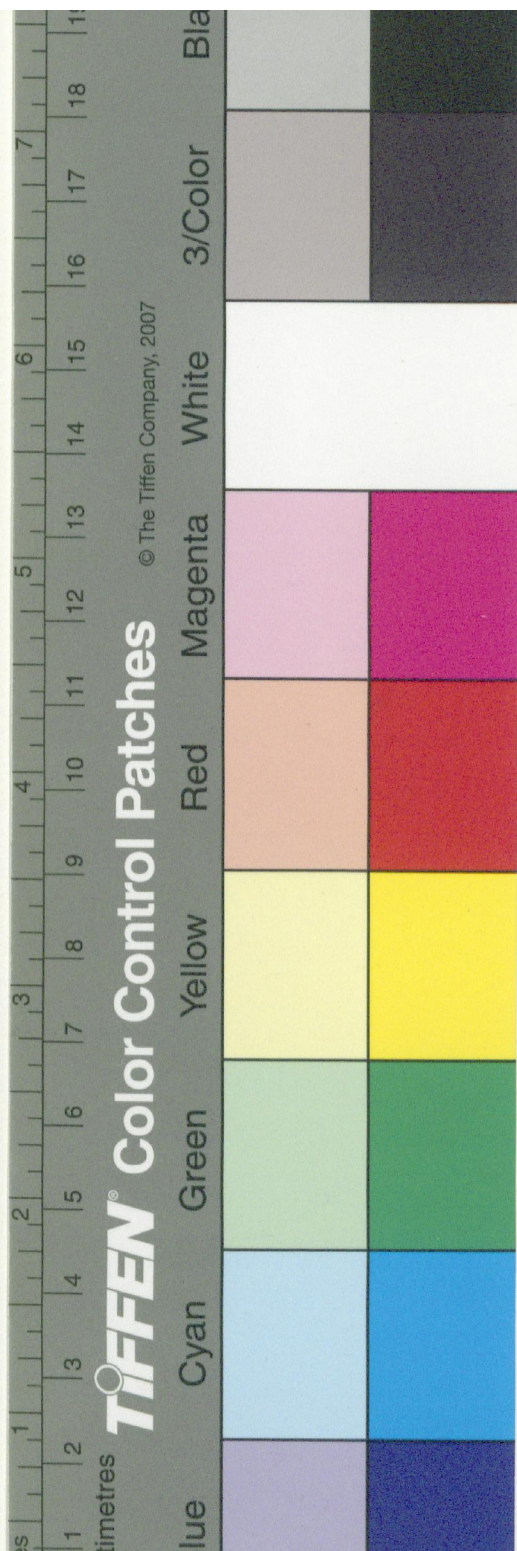

reg
Hemlångtan.

103

För att förekomma hem-
långtan bör man gå till basten
och smamma kampråkan tre
gångar, innan man reser bort.

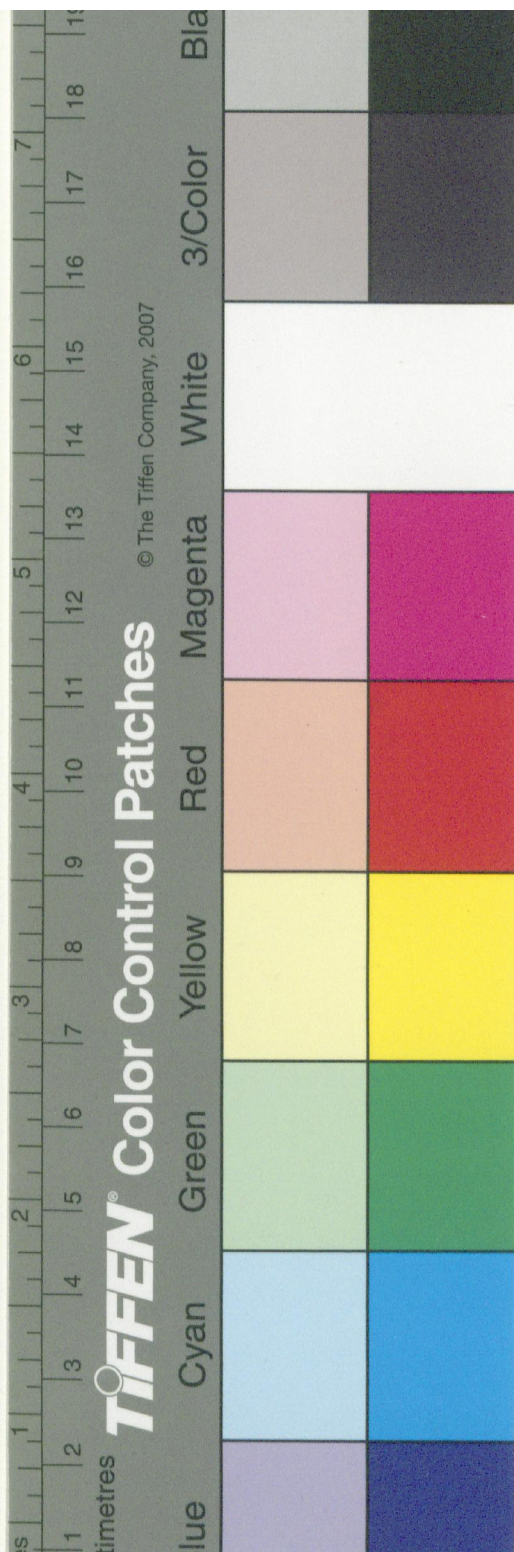
Pedersöre, Forsby.

104
Hemlångtan.

Den som vill skydda sig för
hemlångtan bör vid flytningen med-
föra litet aska och kasta denna
över vänstra axeln utåt gårdspla-
nen, då han första gången inträ-
der i det nya hemmet.

Petersöre, Katerns.

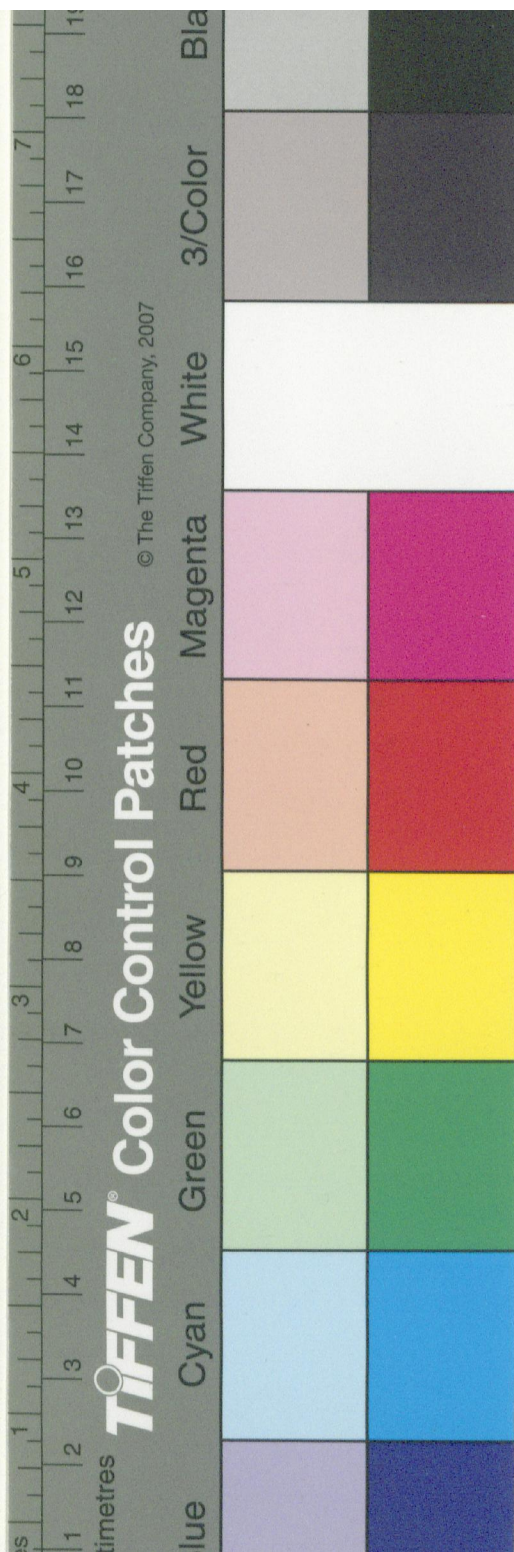

Hemlångtan.

105

Lider man av Hemlångtan,
kor man rycka tre gingar å rad
i "Kåkständern" (den vertikalt stående
delen av den mekanism, som i en
öppen spis tjänar till att bära upp grytan)
och säga för varje gång: "Ta bort
Hemlångtan!"

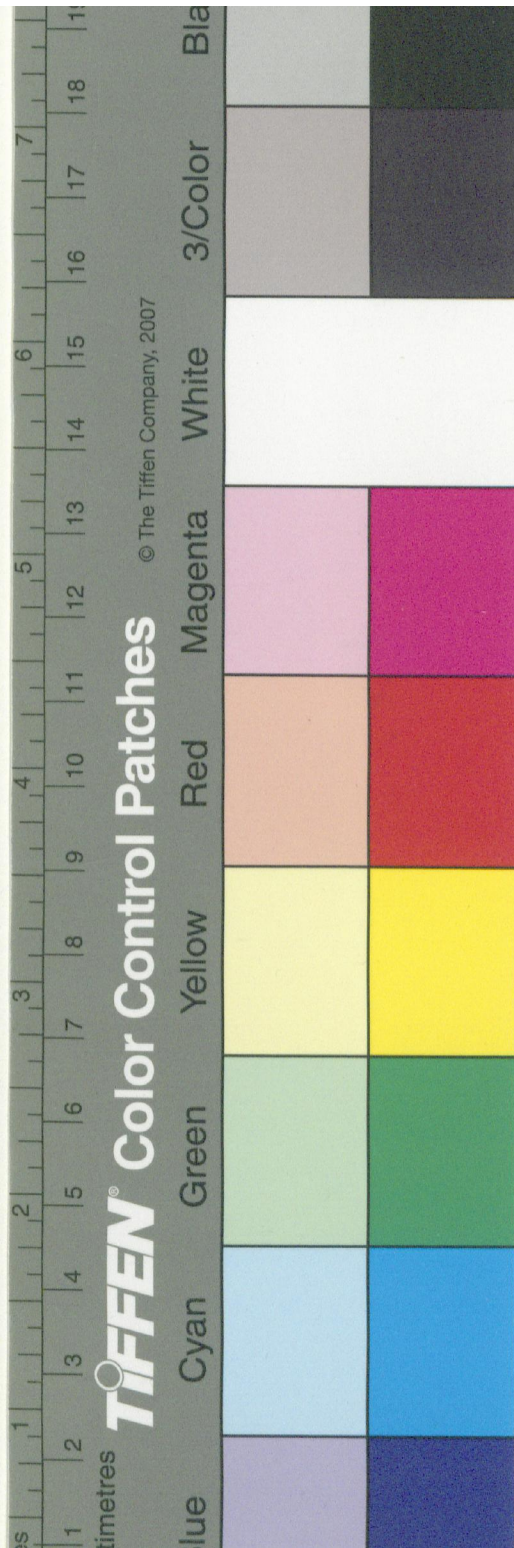
Pedersöre, Katterus?

reg. Hemlängtan.

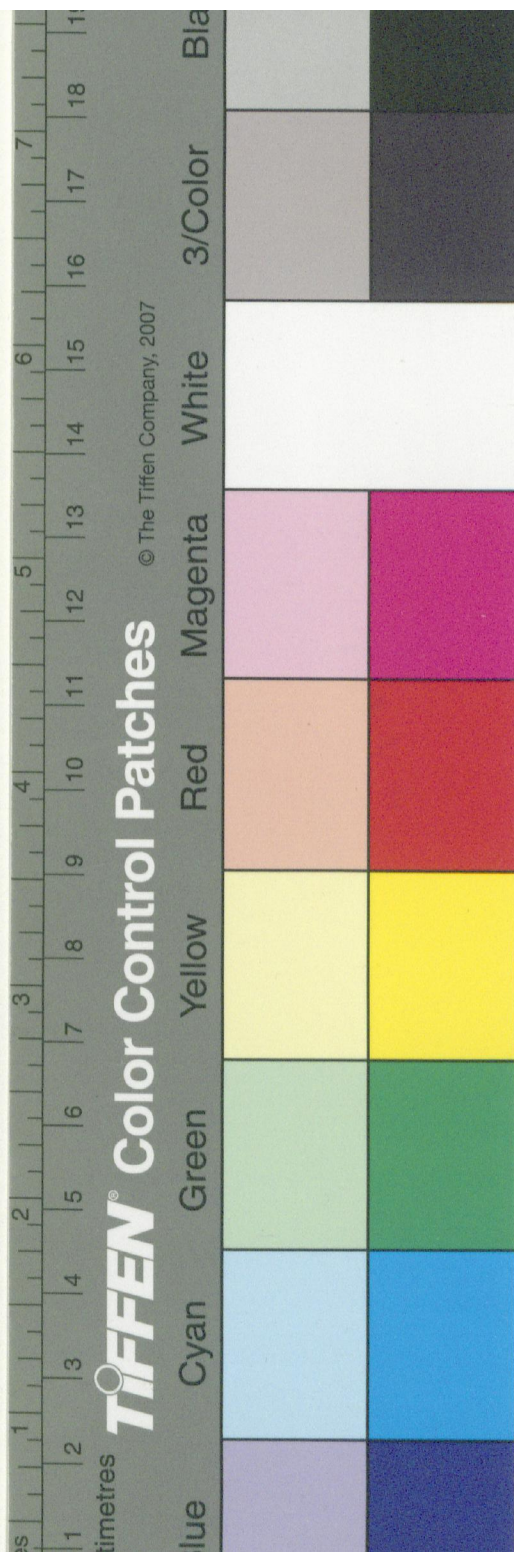
Att en person, som längtar
hem, bör haus matmor oförmärkt
lägga tre spånor från matbordet
i maten.

Pederson², Edsers².

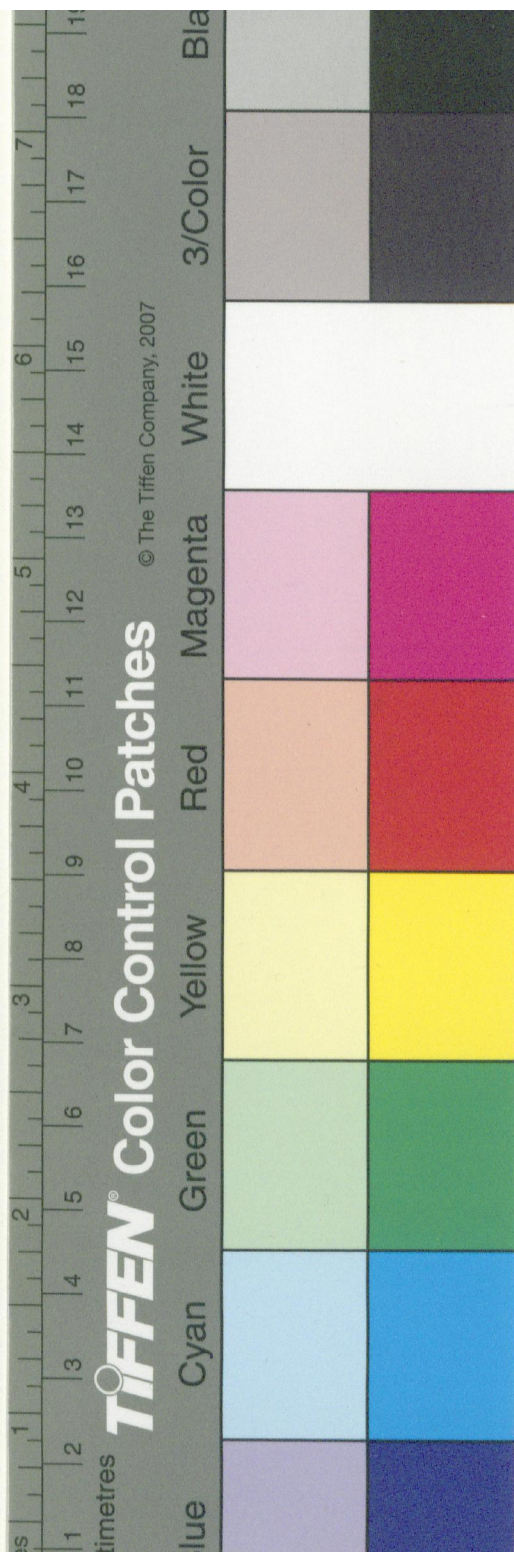
reg. En födelsemärke kan utplånas
 på följande sätt: Man berör det
 onda med en levande groda,
 som därpå spetsas på en käpp
 och placeras på en skorsten, varefter
 den får kvackli, tills den "frånat
 bort." Då grodan är död, har okänt
 märket försvunnit.

Pedersöre, Katterna.

En födelsemärke försvinner,
 om man berör det med handen
 av ett lik. Patienten och liket
 böra vara av ungefär samma
 ålder, men av motsatt kön.
 - Föreställningen är ännu allmän och
 lioskraftig.

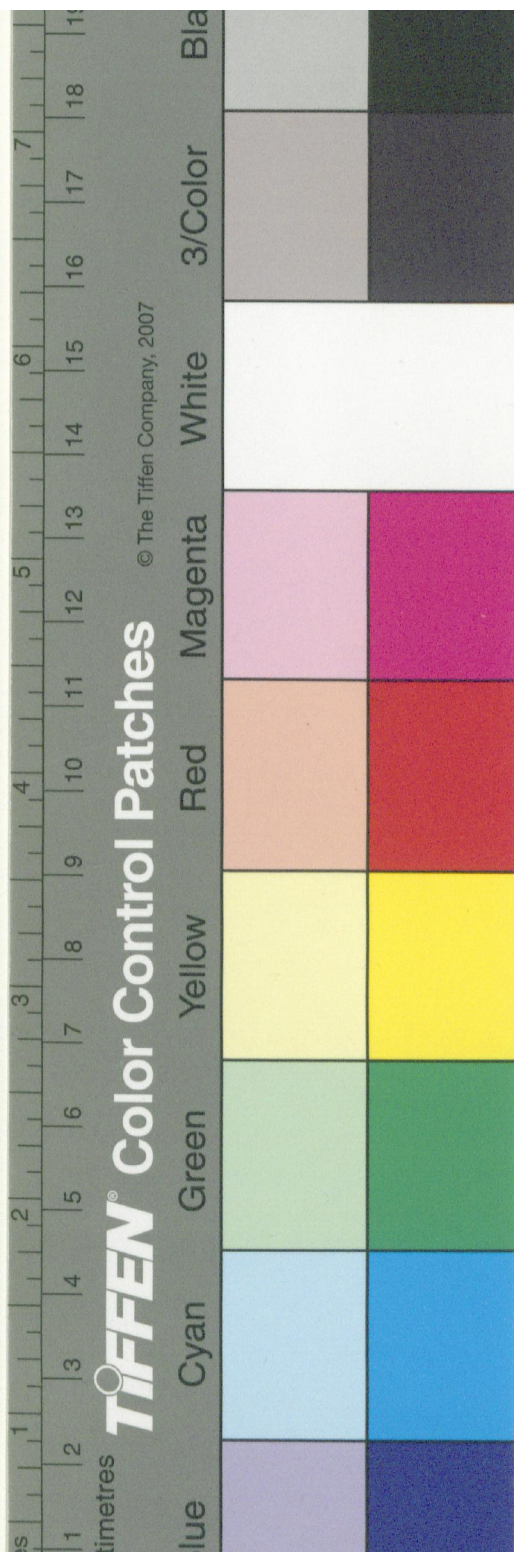
Esse, Mattfolk.

Värtar.

Värtorna försvinna, om man
gnider dem mot boklisten i kyrkan.
Samtidigt som prästen, vänd mot för-
samlingen, läser Herren välsigne eder.

Esse, Lassfolk.

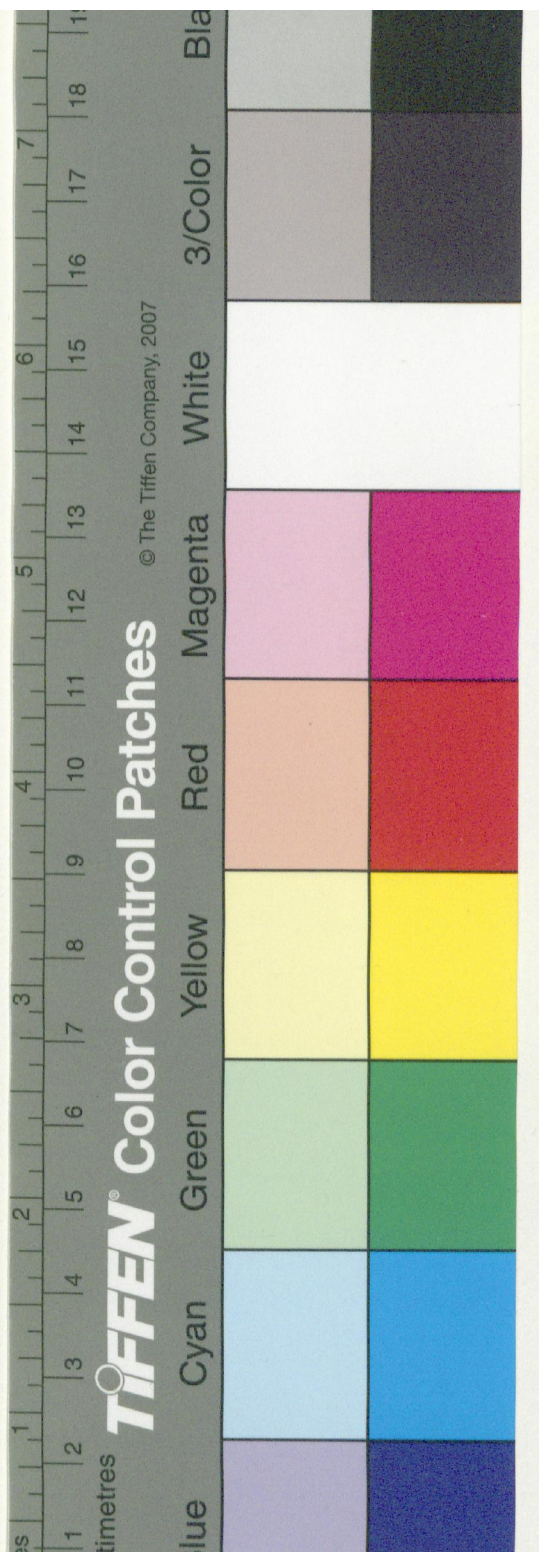

ny

Mat värtor.

Man bör kosta lika många
arter som värtorna är i en grupp.

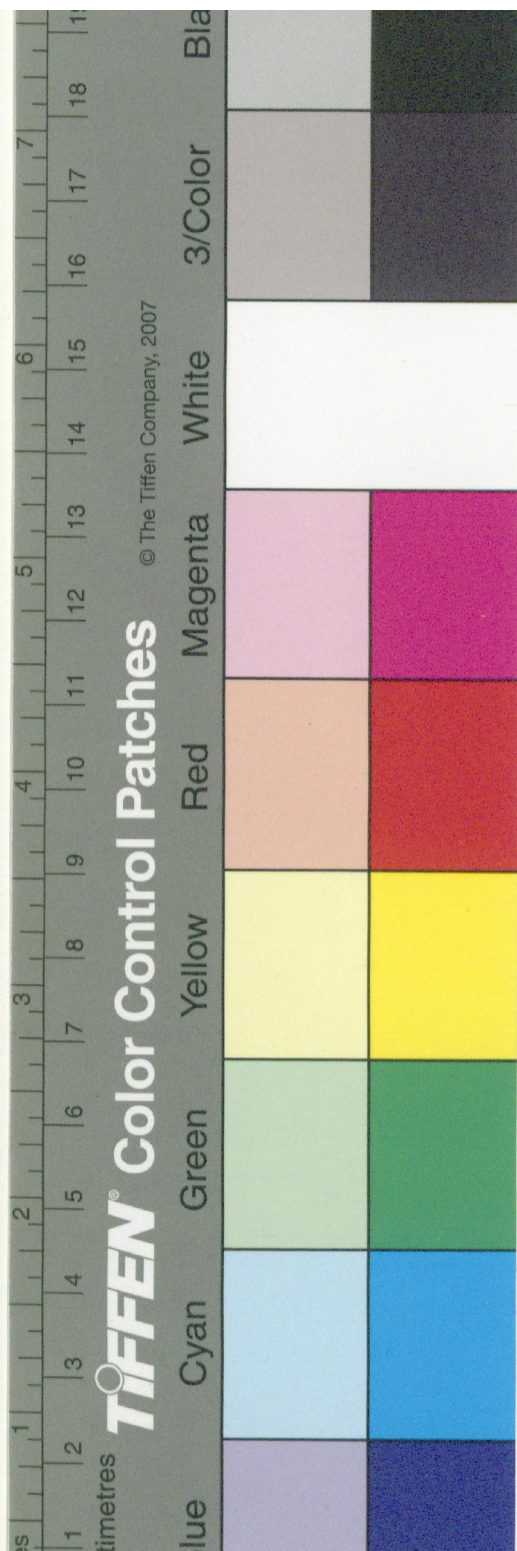
Pedersöre, ²Ostenro².

My. Most värtor.

Man skall tvätta värtorna
med vatten från stolparna till en
grind, förbi vilken ^{en} liktåg nyligen
passerat.

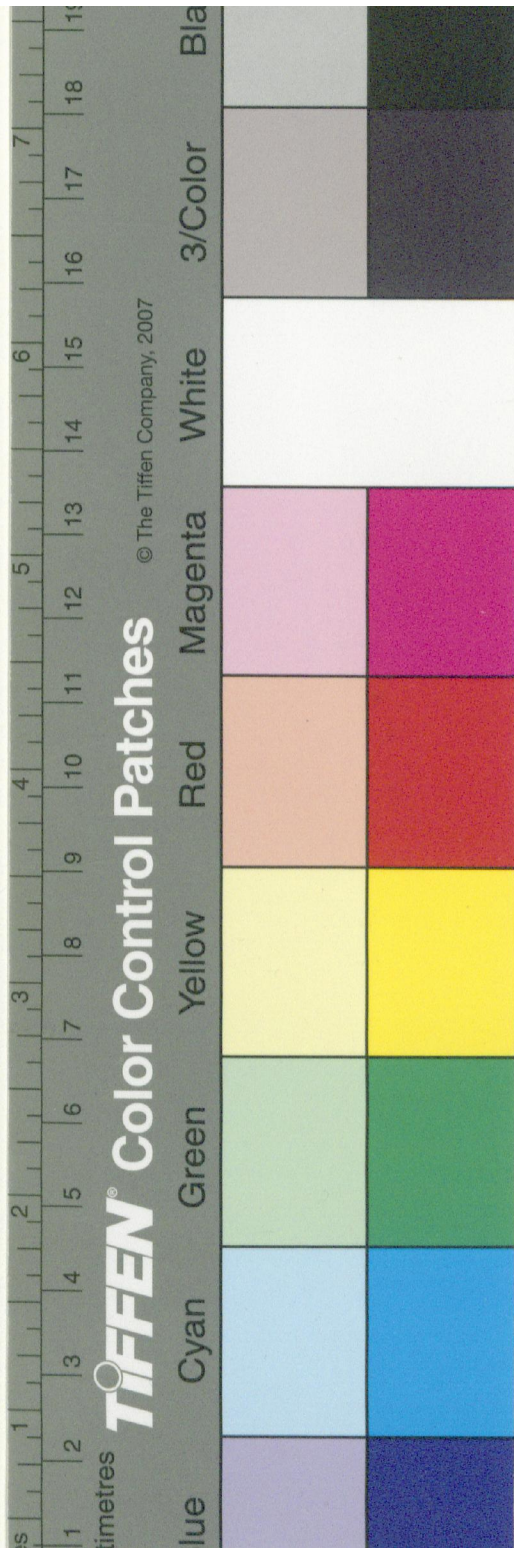
Pedersöre, Katerns².

ny Mot vårtor.

Varje varta guidas med ett
saltkorn, vilket omedelbart kastas
i en ugn.

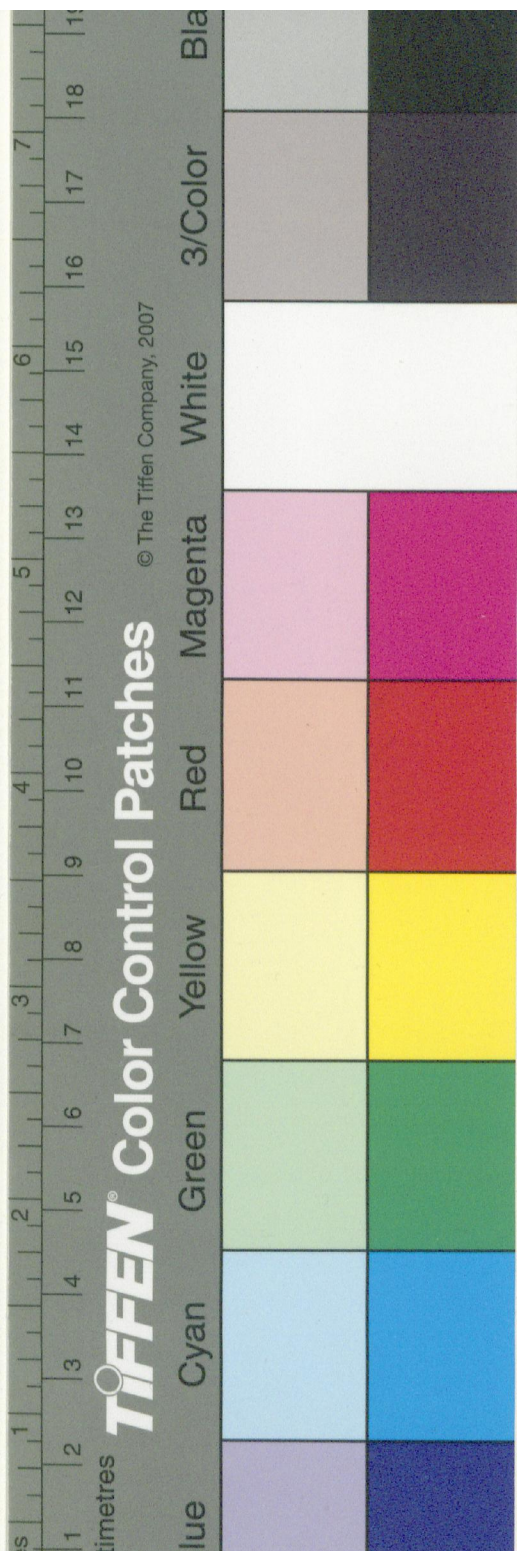
Pedersöre, Edsbo²

ny. Inat vårtor.

Man slår en knut för varje
vårta på en ullgarnsstump, vilken
därpå nedgräves i gödselhögen.
Då garnet mulnat, försvinna vår-
terna.

Purno, Svist.

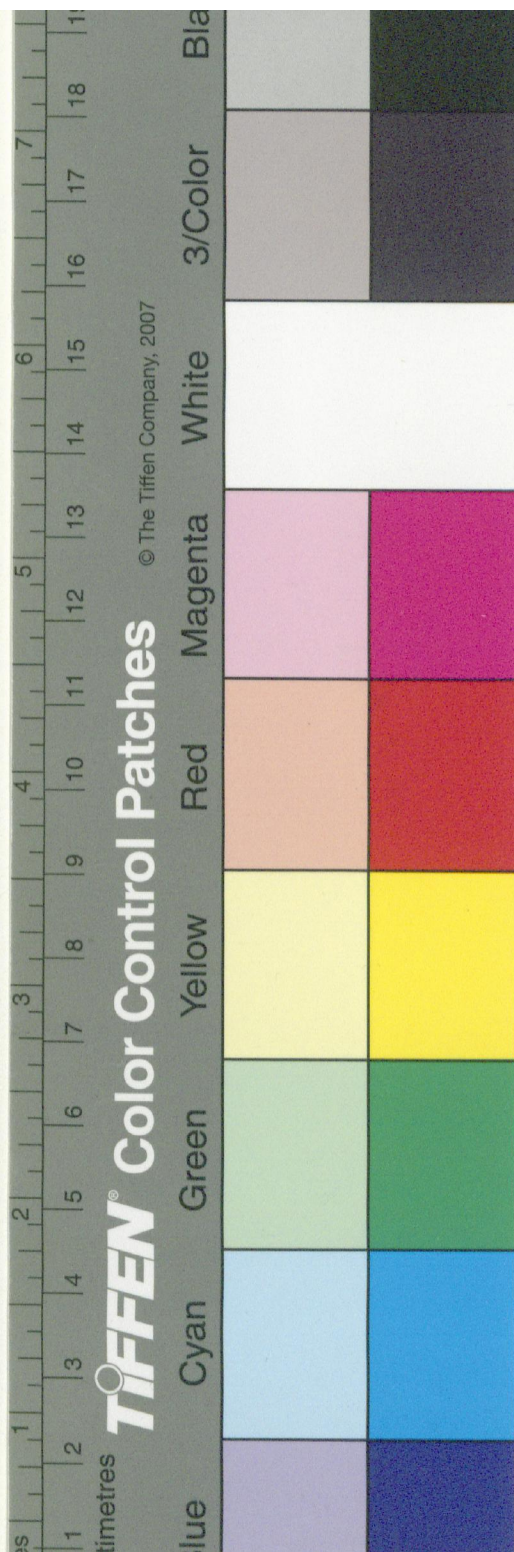

My Mot värtor.

Man bör trötta värtorna
med regnvatten från en urgröp-
ning i jordfast sten.

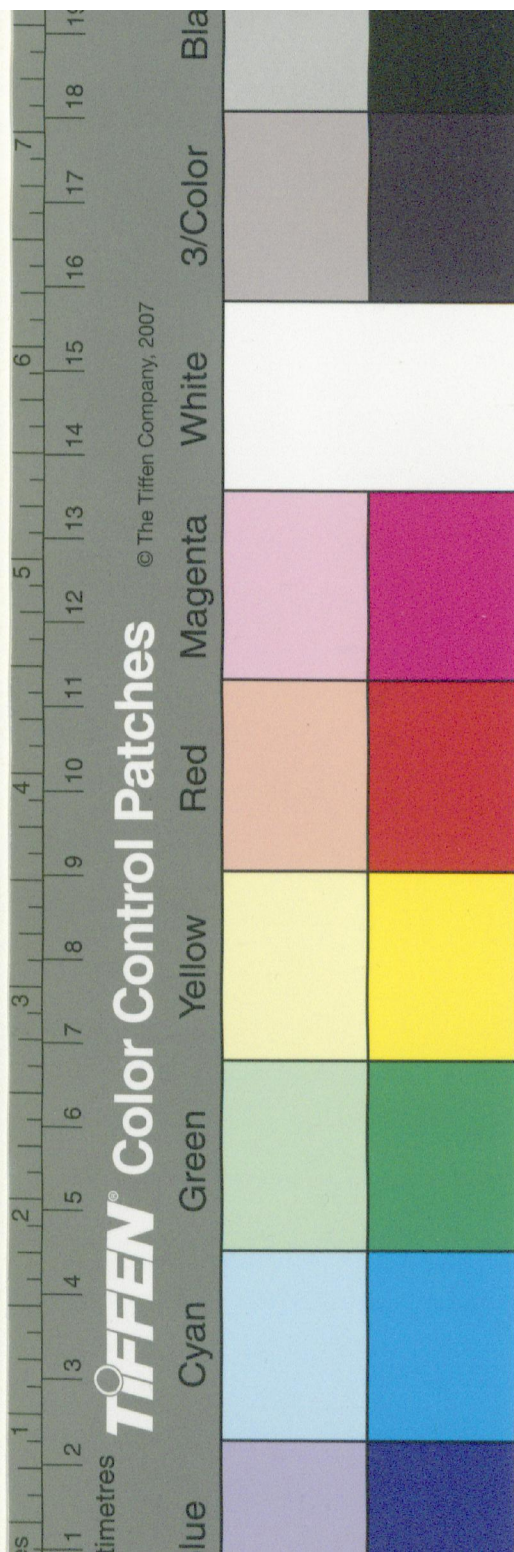
Larsmo, Timmås.

114

En kold eller en våt potas,
som man trykker på den tre gge
med vænstra handen av en lik.

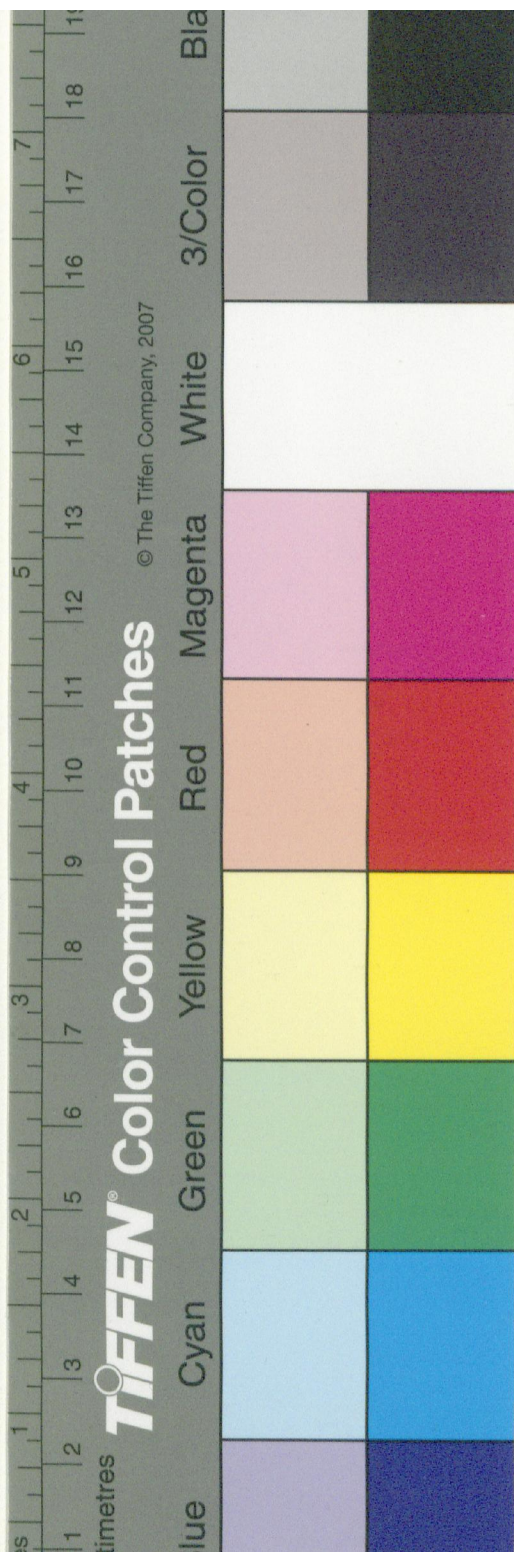
Pedersöre, Lundby.

ny. En stammande barn Cotas,
som man oförmodat slår det
på munnen med lungan av
en nyslaktad kalv.

Purmo, Lassfolk.

116

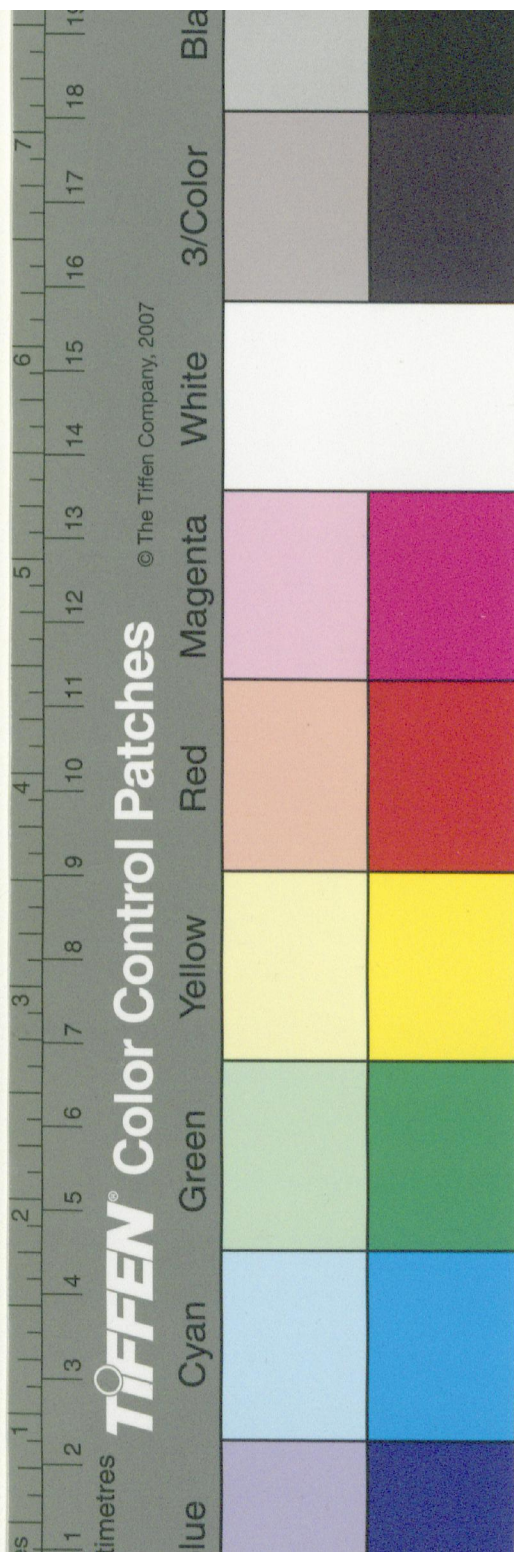

ny Tandvård.

Man petar den sjuka tanden
med tre stickor från ett bräde, på
vilket lik legat och sätter stickorna
tillbaka på deras förra ställe, så för-
svinner det onda.

Larsmo, Timmas.

117

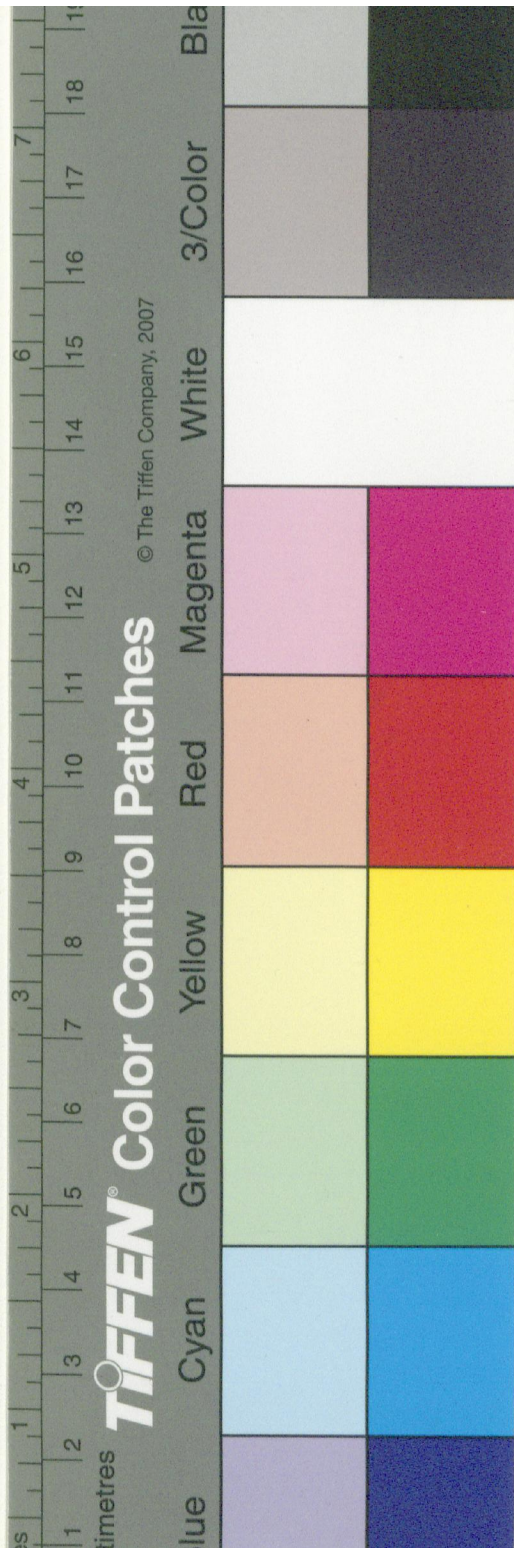
ref. Tautvärk.

118

Man lägger några saltkorn i
en borrhål, ^{som gjorts} i en sur asplubb, vilken
bringas att förkolas utan att få brin-
na med låga. Därpå tar man ut saltet,
som blivit brunt på grund av hetten,
och sätter det på den sjuka tanden.

Medlet påstås vara kraftigt och
säkert verkande.

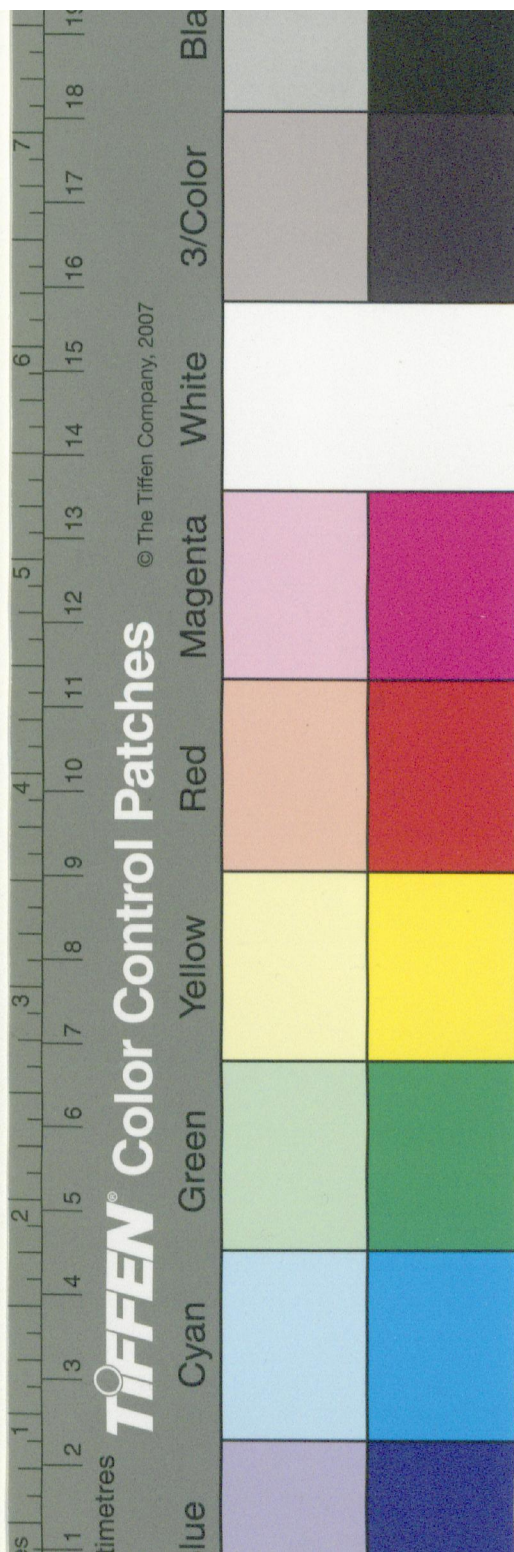
Esse, Lussfolk.

neg. Tautvark.

119

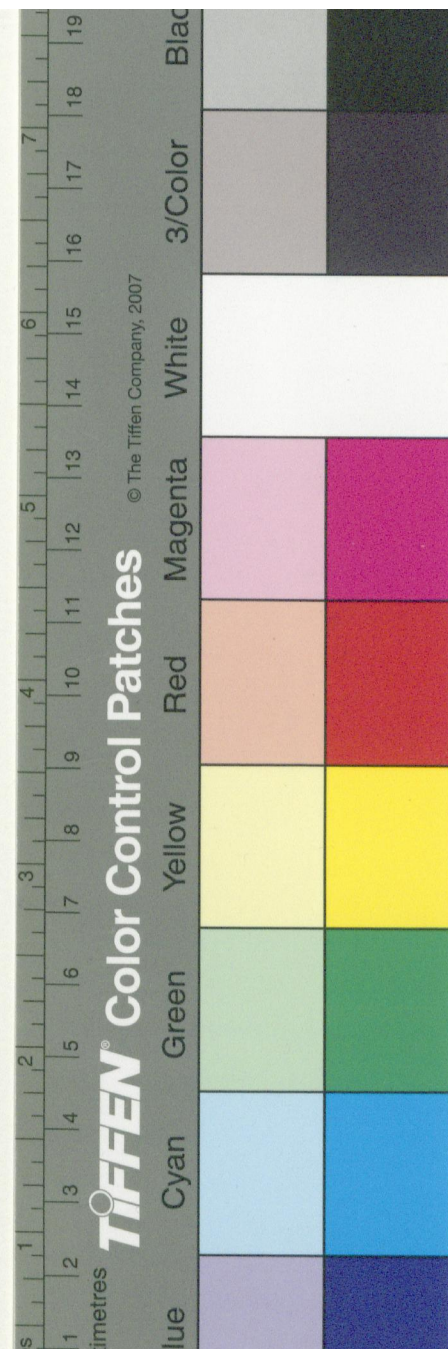
Man bör² leta den sjuka
tanden med en sticka från en
trä², som splittrats av åskan, eller
från en trä²skel, över vilken något
lik turits, och slå in stickan på
norra sidan av ett trä² i skogen.
eller lägga den tillbaka på samma ställe,
där den togs. Pedersöre, Forsley.
Esse, Lassfolk.

En nyligen avliden trollkarl i
Pedersöre, Kassnäs-Stut, skulle en gång
läsa bort tandvärk. Det gick så tid, att
han berörde den sjuka tanden med
"namn-läsfingret" (ringfingret) på sin vänstra
hand och därvid läste en lång obe-
gränsad "radiransa", varib ordet Allah
flerfaldiga gånger upprepades.

Min sagesman var patient, men trodde
inte på kuren, varför dess verkan ute-
blev.

Pedersöre, Katternäs.

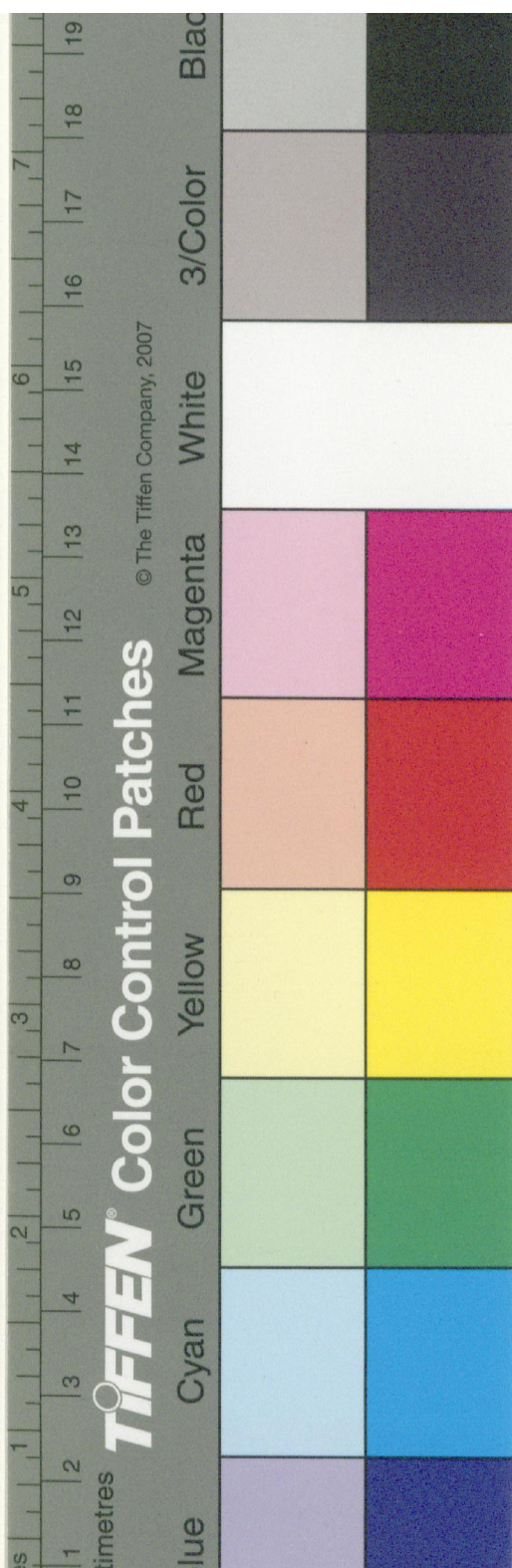

reg.

En blodflöde stannar, om
man lägger en ny trämarksplatt
på såret med den vänstra handen
och därvid läser: "Stanna blod,
liksom vattnet stod i Jordans
flod, då Johannes döpte Frälsaren!"

Purmo, Åland.

121

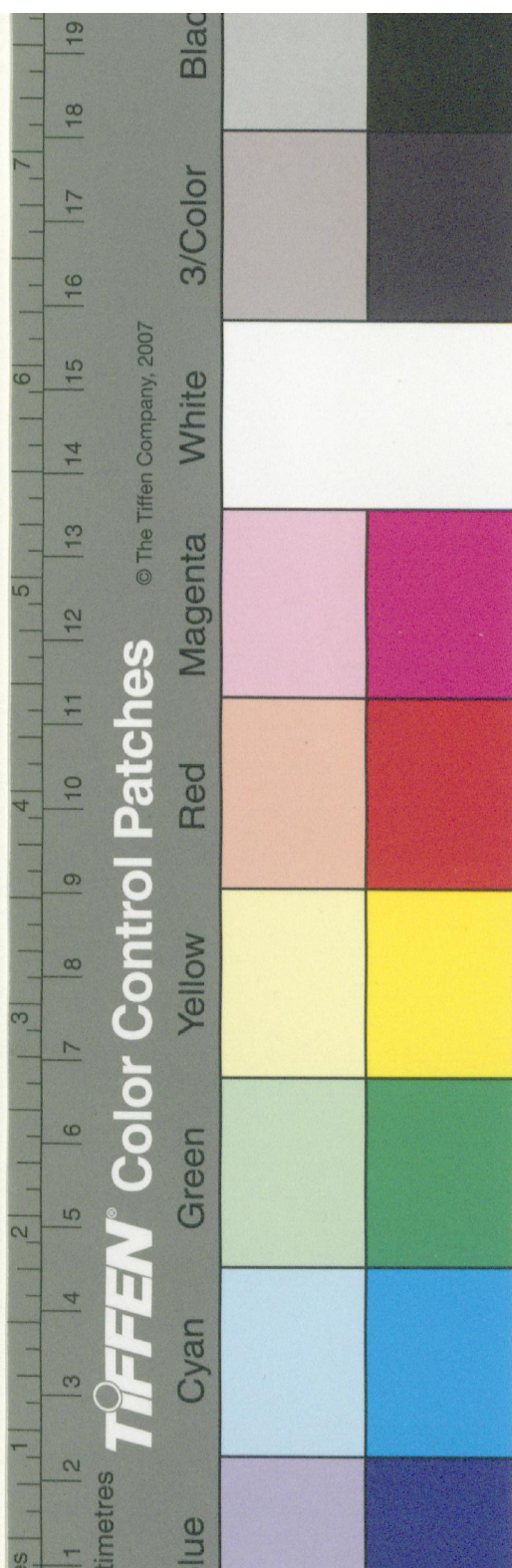

bleksot.

122

mot bleksot finns intet
bättre botemedel än smör,
hämtat från nio gårdar.

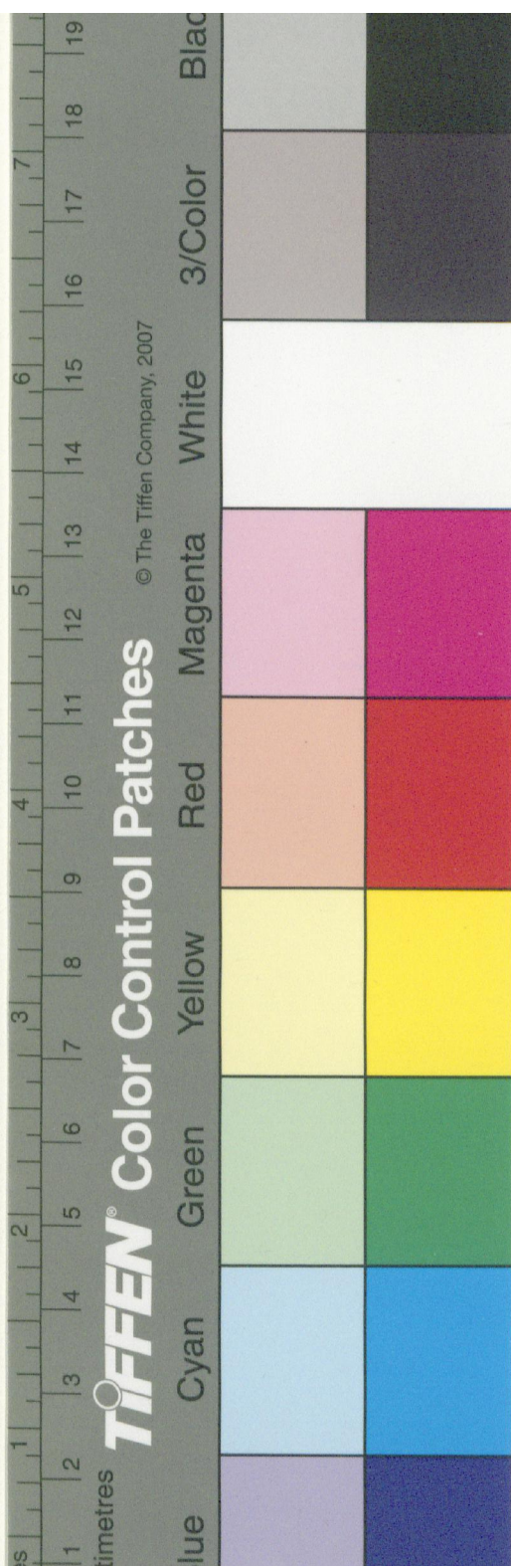
Purmo, Lassefolk.

149. Så hästar lida av "knickna" (led-
vrickning), brukar man vrida en
klave av rönn motsols och
fästa den omkring den sjuka
leden.

Duomo, Filip.

423

Knickna.

124

Den som råkat ut för "knickna" (led-
vrickning), bör omblinda den sjuka
leden med ett "knickband" men utan
att fästa detta med någon knut.

Knickbandet förfärdigas antingen av
tre väskapt eller av nio olikafärgade
garnändar. Städda vid sidan av varandra
kunna skapten användas sådana de äro;
garnändarna däremot böra "fitjas" (sam-
mandragas) till nio lika stora maskor,
utan att någon som helst knut uppträder.

Gjältra "fitjandet" skall försiggå be-
kom ryggen omkring vänstra tummen.

Purno, Storbacca
Esse, Storkung.

